

סיכול ממוקד הוא כלי אפקטיבי, אך האם בהכרח משנה את פני הלחימה?

04.01.2024 | ד"ר יוסי מנשרוף

written by רב המחבלים סאלח עארורי (בתעתיק: צאלח עארורי), המיוחס לישראל, העלה שוב לסדר היום את שאלת כדאיות הסיכולים הממוקדים. לאורך שנות קיומה, יוחסו לישראל שורה ארוכה של מבצעי חיסול שהתפרשו על פני מדינות רבות, והותירו רבים בתמיהה ובקנאה עמוקה אודות יכולות הביצוע המתקדמות שהפגינה. מבצעי החיסול מצריכים שליטה מודיעינית שתאפשר את תכנונו וביצוע מיטבי, שמושג באמצעות יכולות התקפיות אנושיות וטכנולוגיות מתקדמות.

מהי מטרתם של מבצעי סיכול ממוקד? האם מבצעים אלו הוכיחו את עצמם? נראה שניתן לשאוב תשובות לשאלות הללו אם נעמיד למבחן תוצאות של חיסולים קודמים המיוחסים לישראל.

המטרה האסטרטגית

ראשית, הסיכולים הממוקדים מבטאים את נכונותה של ישראל למאבק עיקש נגד מקור איום משמעותי. מטרתם העיקרית היא להסיר מתמונת הלחימה אישיות שמשמשת קלף חשוב בידי האויב, בין אם באמצעות מהלכים שהיא מקדמת כדי להקנות לו יכולות שונות, בין אם היא מכשירה מחבלים לקראת פיגועי התאבדות, או בעצמה עומדת לבצע פיגוע התאבדות. מבצעי סיכול הירואים שונים המיוחסים לישראל העידו על נחישותה להבטיח את ביטחונה, ולמנוע מהאויב לקדם צעדים הרסניים משמעותיים מולה, או לכל הפחות לבטא בעקביות וביצירתיות את שאיפתה לכך.

מטרה נוספת של הסיכולים היא להטמיע בקרב האויב את התחושה שבמקביל לפעילותו נגד ישראל, הוא עצמו הופך, במובן מסוים, מרודף לנרדף, כיוון שעליו לעסוק גם בביטחונו האישי. על האויב גם לשקול האם כדאי לו להמשיך ולקדם פעילות משמעותית מסוימת נגד ישראל, בידעו שסכנת חרב חיסול מונחת על צוואריו.

לא תמיד יש יורש ראוי

מבקרי הסיכולים הממוקדים טוענים כי הסיכולים הממוקדים חסרי תוחלת ממשית. לשיטתם לכל אישיות, בכירה ככל שתהא, יש מחליף, שלעיתים מתעלה על קודמו [1] כפי שקרה לאחר שנסראללה ירש את מזכ"ל חיזבאללה (בתעתיק: חזבאללה) עבאס מוסאוי ב-1992, וחלק מהחיסולים שבוצעו בעבר גררו פיגועי נקמה קשים שגבו את מותם של ישראלים רבים [2] כפי שארע לאחר חיסול מהנדס חמאס יחיא עיאש ב-1996.

עם זאת, קיימים מקרים בולטים בהם הסיכול הממוקד הוכח כאפקטיבי. מבין הדוגמאות הבולטות ניתן לציין את חיסול עמאד מוע'ניה, רמטכ"ל חיזבאללה, בפרבר דמשק ב-2008, אשר שלל מארגון הטרור אסטרטג-על בעל יכולות וכישורים נדירים שהוכחו במגוון רחב של פיגועי טרור קשים שהוביל נגד ישראל. בהתאם לכך, עד היום הארגון לא התאושש מחסרונו, ולא מצא בקרבו מחליף ראוי עבורו. כפי הנראה, ספק אם איראן כבר הצליחה להעמיד למחסן פח'רי-זאדה, שהוגדר כ"אבי הפצצה האיראנית", וחיסולו ב-2020 יוחס אף הוא לישראל, יורש ראוי ובעל ידע רלוונטי נרחב. על כל פנים, בנוסף לניסיון להאט את התקדמותה של תוכנית הגרעין הצבאית של איראן, החיסול שימש מסר לטהראן ולמדעניה שפיתוח התוכנית יסכן את חייהם של מדעניה הבולטים.

מסר לטרור, אך לא רק

לצד זאת, לעיתים קרובות נראה שלישראל לא עמדה אפשרות אחרת, והיא נאלצה לבצע את מבצע החיסול כצעד מנע מגננתי. למשל, חיסול מנהיג חמאס השיח' אחמד יאסין ב-2004, התבצע בעקבות שורה ארוכה של פיגועי התאבדות שבוצעו בהשראתו, לאחר שהכשיר את המחבלים המתאבדים או הטיף לבצע פיגועים כאלה בהם נהרגו מאות ישראלים. חיסוליהם של המחבלים השותפים לטבח הספורטאים במינכן 1972 היה צעד מגננתי חשוב, מכיוון שהעביר מסר ברור הן לטרור הפלסטיני והן לציבור הישראלי, שישראל תבוא בחשבון עם כל מי שיהיה שותף לביצוע פשע נוראי מעין זה.

לכאן בדיוק נכנסת תמיהתם של מבקרי מבצעי הסיכול הממוקד. האם חיסול משתתפי טבח מינכן שינה במשהו את המוטיבציה של המרצחים הפלסטינים להוסיף ולטבוח בישראל? שאלה דומה ניתן להציב גם למול מבצעי חיסול אחרים שיוחסו לישראל ברבות השנים, כדוגמת חיסול מזכ"ל הג'יהאד האסלאמי (בתעתיק: הג'האד האסלאמי), פתחי שקאקי, במלטה ב-1995, שלאחריהם לא נפגעה המוטיבציה של אויביה להמשיך ולפגע בה, ויכולותיהם שוקמו כעבור זמן מה.

לפיכך, נראה שהתשובה לשאלה הזו נחלקת לשלושה: ראשית, הסיכול הממוקד הוא בבחינת עשיית צדק עם מי שגובה את חייהם של ישראלים. שנית, מבצעי החיסול אינם מהווים ברובם תרופת פלא שלאחריהם אמור להיכון שלום, אלא משמשים צעד מנע הכרחי ואמצעי לשדר לאויב את נחישותה של ישראל להתגונן בתקיפות הדרושה, תהא אשר תהא העמידה האיתנה שתצטרך להפגין לשם כך.

בנוסף, התקפלות והפגנת חולשה מול האויב הינם חסרי תכלית ורק יזמינו עוד לחצים ומסעי הרג מצדו. בסופו של דבר, חשוב גם לזכור כי חמאס וחיזבאללה משקיעים מאמצים אדירים כדי להפעיל מערכת הסתה משומנת שמטרתה להכשיר דורות שלמים שיוסיפו להילחם נגד קיומה של ישראל, ולכן המוטיבציה לפגע בה מחייבת אותה לנקוט בכל האמצעים שעומדים לרשותה כדי להבטיח את ביטחון אזרחיה.

צורך בחשיבה מושכלת

עם זאת, נראה ששאלת כדאיותם של הסיכולים הממוקדים מצריכה בחינה של כל מקרה לגופו. כך, לצורך העניין, החיסולים המיוחסים לישראל בעשור האחרון בסוריה נגד בכירים בכוח קדס במשמרות המהפכה, לא גררו תגובה משמעותית ובלתי נסבלת מצד איראן. גם מגוון הסיכולים הממוקדים שביצעה ישראל בעזה נגד שורה ארוכה של טרוריסטים בכירים בחמאס (עבד אל-עזיז רנתיסי, אחמד יאסין, אסמאעיל אבו-שנב, ג'מאל אבו-סמהדנה, אבראהים מקאדמה, יאסר טה ועוד) במהלך השנים 2003-2005, פגעו קשות בחמאס, שהשתקם בחסות ההתנתקות. לעומת זאת, חיסול מוסאוי ב-1992 גרר לא רק פיגועי תופת קשים מצד חיזבאללה נגד יעדים ישראלים בבואנוס איירס (1992 § 29 הרוגים, 1994 § 85 הרוגים), אלא גם שינוי אסטרטגי במתכונת הפעולה של חיזבאללה, שהאיץ את פעילותו נגד ישראל והחל לשגר קטיושות לעברה.

קשה לחזות מראש כיצד יגיב האויב למול סיכול ממוקד כזה או אחר, אך בכירים מודיעיניים שלמידת האויב על כל מאפייניו ומרכיבי ההתנהלות שלו אמורה להיות לחם חוקם, צריכים להיות כשירים כדי להחליט באשר לכדאיות של מהלך מעין זה, באופן פרטני. בשורה התחתונה, ישראל מוקפת אויבים וממוקמת בסביבה בעלת תרבות קשוחה, ולכן נראה שהחיסולים צריכים לשמש כלי חשוב בארגז הכלים שלנו, ובתנאי שיופעל בצורה נבונה ומושכלת.

פורסם בגלובס, בתאריך 4.1.2024.